

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**2025
Астана**

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

**«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың
XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная
научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE
BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for
students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана:
– 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-08-5373-7

**Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас
ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті
мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.**

**The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young
researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities. В сборник
вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по
актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.**

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2025

		приложения для создания визуального портфолио	
1720.	Уркенова Д.А.	Социальный брендинг и его влияние на современный мир	7346
1721.	Хабибулина А.Р.	Психология цвета в айдентике: как цвета влияют на восприятие бренда	7350
1722.	Хитуова М.Т.	Искусственный интеллект в графическом дизайне: новые возможности и вызовы	7353
1723.	Шаймуханбет А.	Современные тенденции в создании сувениров: от массового производства к уникальным изделиям	7355

11.7 НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ И МЕТОДЫ В СФЕРЕ ДИЗАЙНА

1724.	Аманбек Назерке	Контемпорари стиліндегі сұлулық салонын қайта өңдеу, эстетика мен қолайлылық үйлесімі	7360
1725.	Әмір Әлия Әшімханқызы	Дәмхана интерьерін заманауи стильде қайта әзірлеу	7364
1726.	Мешітбай Дәмеш Мұратқызы	Косметолгия салонының интерьерін биоскандинавиялық стилде оңтайландыру	7367
1727.	Жалғас Зарина Нұрланқызы	Ескі мен жаңаның үйлесімі: ескі үйді контемпорари стильде қайта құру	7371
1728.	Ескенова Ажар Қадыржанқызы	Сұлулық салонын минимализм стилінде Қайта өңдеу	7374
1729.	Кульжнова Жасмин Нуржановна	Эргономика и инклюзивный дизайн в использовании экологических текстильных решений в интерьере	7377
1730.	Болысбекова Райхан Темирбековна	Костюм дизайндағы шығармашылық композиция	7380
1731.	Альбусынова Сымбат Думановна, Ералы Эльмира Әнуарбекқызы	Шағын қалаларға арналған инновациялық кітапханалар мен білім беру орталықтарын жобалау	7382
1732.	Садырбай Ақмарал Жұмабекқызы	Этнографиялық символизмнің Сәндік өнерде қолданылуы	7385

СЕКЦИЯ 12 ТРАНСПОРТ И ЭНЕРГЕТИКА КӨЛІК ЖӘНЕ ЭНЕРГЕТИКА / TRANSPORT AND ENERGY

Подсекция 12.1 Транспортная инженерия Көлік инженериясы / Transport engineering			
1733.	Алдаберген А.А.	Қазақстандағы автомобиль нарығының жан-жақты талдау	7392
1734.	Дюсенбаева А.А.	Биодизель: Қазақстандағы даму перспективалары	7395
1735.	Қалтай А.Б.	Биосутегі: оның өндірісі, Қазақстандағы дамуы	7397
1736.	Жанайдар С.Ж.	2024 жылдың теміржол вагондарының	7400

		инфрақұрылымы	
1737.	Курбанов Д.А.	Климат-контроль в транспортных средствах: сравнение Казахстана и стран Европы	7403
1738.	Амангельдинов А.С.	Проблемы карьерных самосвалов Казахстана. Путь их решения	7408
1739.	Гордей К.С.	Анализ применения экологичных материалов для тормозных колодок	7416
1740.	Кушмагамбетов Т.Р.	Оптимизация конструкций транспортных средств	7421
1741.	Казбеков Е.С.	Система рекуперации выхлопных газов EGR	7426
1742.	Ералин Д.Д.	Транспорт и углеродный след: анализ ситуации в Астане за последние три года	7430
1743.	Алданыш А.С.	Разработка методики формирования сети электрозарядных станций в Казахстане	7433
1744.	Кожаметов Т.Н.	Повышение эффективности использования транспортных средств и организации перевозок зерна в Костанайской области	7437
1745.	Мейрманов Р.С.	Прогнозирование потребности в колесных парах грузовых вагонов и совершенствование технологии их ремонта на железных дорогах Республики Казахстан	7441
1746.	Талғатұлы М.	Ақылы жол жүйесі: даму бағыты мен болашағы	7444
1747.	Зинатуллин А.Р.	Диагностика электрооборудования тягового электропривода электротранспортных средств	7447
1748.	Разбек Д.М.	Повышение эффективности технического обслуживания тормозной системы автомобилей	7450
1749.	Мерекеұлы Н.	Қостанай облысында ауыл шаруашылығы техникасына қосалқы бөлшектерді жеткізу	7453
1750.	Жорабек А.Н.	Моделирование ленточного конвейера с полимерной лентой	7454
1751.	Бейімбетұлы Б.	Астана қаласында құрылыс қалдықтарын тасымалдауды жетілдіру жолдары	7458
1752.	Шамаганов Д.Т.	Модернизация подвески автотранспортных средств для условий бездорожья, с повышением надежности	7460

**Подсекция 12.2 Теплоэнергетика
Жылуэнергетика / Heat power engineering**

1753.	Арысбай М.Б.	Қант зауытының қалдықтарын қайта өңдеудің энергия үнемді әдістемесін	7467

		эзірлеу	
1754.	Жапбаралы Т.	Научно-технические аспекты разработки технологий солнечной электростанции для условий Республики Казахстан	7469
1755.	Жумагулова Д.К.	Обзор влияния влажности воздуха на эффективность фильтрации пыли в промышленности	7474
1756.	Жұманазар Н.Д.	Ғимараттарды жылу изоляциялаудың заманауи технологиялары – энергия үнемдеу стратегиясы	7479
1757.	Кабимулла А.Н.	Исследование и разработка катодных материалов с повышенной каталитической активностью для твердооксидных топливных элементов	7488
1758.	Қаирбеков А.Ж.	Қазақстан Республикасында биогазды пайдалану болашағы	7490
1759.	Қалжігіт Қ.Б.	Оценка эффективности частичного сжигания водорода в парогазовой установке	7494
1760.	Omarbekova A.B.	To the question of labor safety in thermal power industry	7499
1761.	Турикпенбаева А.А.	Газтурбиналық қондырғылардың жану камераларында көмірді газдандыру өнімдерін тиімді жағу үшін жанарғы құрылғысын жасау	7502

Подсекция 12.3 Стандартизация, сертификация и метрология
Стандарттау, сертификаттау және метрология / Standardization, certification and metrology

1762.	Аукенова Ж.Ж.	Повышение эффективности системы сертификации безопасности конструкций транспортных средств в Казахстане: проблемы и пути решения	7509
1763.	Ахмаджанова Н.Б.	Принципы ХАССП и их применение в системе безопасности пищевых продуктов	7511
1764.	Бекзатқызы А.	Массаны өлшеу құралдарын калибрлеу процесстерін жетілдіру бойынша шетелдік тәжірибе	7513
1765.	Беркинова Т.Р.	Государственный контроль в области технического регулирования: недостатки законодательства и перспективы их устранения	7516
1766.	Ғабиден Д.Ғ.	Мемлекеттік рәміздерді дайындауды бақылау	7518
1767.	Егенберген Е.Е.	Қазақстанда экологиялық таза өнім өндіруді міндеттеу	7522
1768.	Жанатова А.Е.	Кеден одағындағы теміржол көлігінің сапасын бағалау жүйесі	7524
1769.	Жандилдашева А.Р.	О качестве туристических услуг в Республике Казахстан	7532

1770.	Зарлыкова Г.О.	К вопросу о стандартизации субпродуктов яка	7535
1771.	Зархынбек З.	Аттракциондарды пайдалану кезінде қауіпсіздік талаптарының сақталуын талдау	7537
1772.	Заханова С.Б., Мустафаева А.С., Тілепалды Д.Қ.	ҚР СТ 1288-2016 стандартына сәйкес жол сапасын бағалау технологиясы	7541
1773.	Калиакпарова К.Б.	Метрологиялық бақылаудың заманауи әдістерін енгізудің маңыздылығы	7545
1774.	Қуанышбек А.	Фальсификация товаров как угроза безопасности для потребителей	7548
1775.	Кульдабаева А.Е.	Интеграция стандартов в процессы жизненного цикла продукции: вызовы и решения	7551
1776.	Марат Е.А.	Өнеркәсіптік жүк көтергіш крандарды радиобасқару жүйесіне көшіру	7556
1777.	Нұрат М.Н.	Халал индустрияның ұлттық инфрақұрылымына тиімді механизмді енгізу бойынша талдау және ұсыныстар әзірлеу	7558
1778.	Нұрғазы А.Н.	«Е-KTRM» платформасында сертификатсыз тауарларды цифрлық есепке алу	7562
1779.	Нұрман Д.К.	ҚР СТ ISO 45001-2019 стандартының еңбек қауіпсіздігіне әсері: тиімділігін бағалау және оңтайландыру жолдары	7564
1780.	Оразаев М.В.	Актуальные вопросы сертификации товаров и услуг	7568
1781.	Оралханова А.Қ.	Айналысқа шығарылған құрылыс материалдарының қауіпсіздігін қамтамасыз ету деңгейін айқындау және оны арттыру жөніндегі ұсынымдар әзірлеу	7572
1782.	Орынғалиұлы А., Альжанова А.К.	Методологические подходы к повышению точности измерений теплопроводности и температуропроводности нанокompозитных материалов	7575
1783.	Рамазанова Ә.Б.	Цифрландырудың тау-кен өндірісіндегі сапа мен қауіпсіздікке әсерін талдау	7580
1784.	Рысбек Ж.Қ.	ISO стандарттарына сәйкес керамикалық кірпіш өндірісінің сапасы мен тиімділігін басқару бойынша ұсынымдарды талдау және әзірлеу	7585
1785.	Садықова Ж.Е., Акбердиева А.Б.	Метрологическое обеспечение измерений при синтезе функциональных материалов	7588
1786.	Сағымбекова А.С.	Әртүрлі елдердегі метрологиялық бақылау тәсілдерін салыстырмалы талдау	7592

1787.	Саутова А.К.	ҚР СТ ISO 14001-2016 экологиялық менеджмент жүйесін ұйымдарға енгізудің тиімділігін бағалау	7596
1788.	Серік М.Р., Есеркенов А.Б.	CaSo ₄ оптикалық қасиеттерін зерттеуге кешенді көзқарас	7601
1789.	Сисенова Ж.Н.	Химиялық кәсіпорындарында өлшемдерді метрологиялық қамтамасыз етуді жетілдіру жөнінде ұсынымдар әзірлеу	7603
1790.	Сугирова А.А.	ҚР СТ ІЕС 31010-2020 бойынша тәуекелдерді басқарудың негіздері	7607
1791.	Танирбергенова А.	Мемлекеттік бақылаудың цифрлық трансформациясы	7612
1792.	Уразбекова Д.В.	Актуальные вопросы повышения качества транспортной логистики в Казахстане: проблемы и возможности	7615
1793.	Ұлан Н.Н., Рымбекова Д.М.	Материалдардың оптикалық сипаттамаларын өлшеудің метрологиялық қамтамасыз етілуі	7619

Подсекция 12.4 Электроэнергетика
Электр энергетикасы / Electric power industry

1794.	Абдимиталипов А.У.	Мероприятия по снижению потерь электроэнергии в распределительных сетях	7621
1795.	Айсаев Е.С.	Внедрение системы мониторинга запасов устойчивости в Западной зоне ЕЭС Казахстана	7625
1796.	Айсанов А.Б.	Анализ параметров изоляции воздушных линий 6-10 кВ на промышленных предприятиях	7632
1797.	Алтынбаев Н., Мухаметжан Е., Ерік Е., Жанмурзен Ж.	Электр тізбегін есептеу әдістерінің даму кезеңдері	7635
1798.	Ахметбаев А.Д.	Расчеты установившихся режимов сложной сети с применением принципов диакоптики	7639
1799.	Бахыт Ә.Қ.	Общая задача об определении «Тормозная система Supress аварийного торможения ветроэнергетической установки на ВЭС Бадамша-1»	7643
1800.	Данекерова Г.Қ.	Хромтау қаласындағы жел электр станциясын салудағы технологиялық ерекшеліктер мен инновациялар	7648
1801.	Дербисалина Д.А., Касимова А.К.	Орташа кернеулі кабель желілерін қолдану ерекшеліктері	7652
1802.	Дошимов К.Ш.	Модель системы «двигатель Стирлинга α-типа – электрогенератор - нагрузка»	7655
1803.	Жарасканова А.Ж.	Электр энергиясын тұтыну режимдерін оңтайландырудың заманауи тәсілдері	7659

1804.	Іргебай А.М.	Электрмен жабдықтау жүйелеріндегі электр энергиясының шығынын азайту әдістеріне шолу	7665
1805.	Капен Т.А.	Влияние коротких замыканий на работу частотно регулируемых электродвигателей	7668
1806.	Кожаметова Ә.Д., Қалтай Е.А., Маулен Ә.Н., Мухамед Б.	Электроэнергетикалық қауіпсіздік және экология	7673
1807.	Қалдыбаев Д.Т.	«MATLAB-Simulink» көмегімен интеграцияланған жел қондырғысының имитациялық моделін әзірлеу" анықтамасының жалпы міндеті	7678
1808.	Мухаметжан Е., Мұқият Е., Мұратова А., Мырзабеков Ә.	Нөлдік ғимараттардың энергиясы (Zero-energy buildings): үйлер өздерін қалай энергиямен қамтамасыз ете алады	7682
1809.	Өмірбек Ә.Т.	Ұзын электр желілеріндегі ток мөлшеріне климаттық жағдайлар мен күн белсенділігінің әсерін бағалау	7686
1810.	Сарбасов Н.К.	Разработка модели системы накопления энергии на ветровой электрической станции 100 МВт для стабилизации отпускной мощности	7691
1811.	Сериков Е.Б., Русланулы Д.	Оптимальные условия эксплуатации силовых трансформаторов при перегрузках с учетом явления насыщения магнитных сердечников	7695

**Подсекция 12.5 Эксплуатация транспорта и логистика
Көлікті пайдалану және логистика / Transport operation and logistics**

1812.	Auesbekova M.A., Dukenbayeva G.M.	Strategies for improving logistics company reliability	7700
1813.	Tsoy T.R.	The influence of astronomical factors on satellite navigation systems	7704
1814.	Kulmurzina A., Iskakov D.	The role of transport models in urban mobility management: a case study of Astana with a focus on microscopic simulation	7706
1815.	Nadimov B., Topilskiy R.	UAV-based data collection for transport simulation: potential and practical applications	7711
1816.	Абдильманова А.С.	Будущее грузоперевозок: как альтернативный транспорт меняет экологические стандарты логистики	7715
1817.	Әлімхан А.О., Гаас Р.А.	Повышение эффективности организации дорожного движения на перекрестке улиц Мәңгілік Ел - Достық	7720
1818.	Бадылбаева Д.Б.	Развитие контейнерных перевозок в Республике Казахстан в контексте модернизации транспортно-	7724

		логистических центров	
1819.	Батешов Е.А.	Об отсутствии безпересадочных железнодорожных пассажирских маршрутов с большинства южных областей Казахстана до городов Костанай и Усть-Каменогорск	7727
1820.	Бекмағанбет И.Б.	«ҚТЖ-ЖТ» ЖШС филиалы «Жамбыл ЖТ бөлімшесі» Шығанақ станциясы мен оған жалғасатын жоларалықтарын модернизациялау арқылы теміржол тасымалын оңтайландыру	7731
1821.	Бердәлі Н.Т.	Заманауи қолданыстағы детекторлар	7736
1822.	Дукенбаева Г.М., Ауесбекова М.А.	Роль и объем перевозок транспортных коридоров Казахстана в 2024 году	7741
1823.	Жанботаұлы М.	Халықаралық көлік дәліздерінде көлік-экспедициялық қамтамасыз етуді ұйымдастырудағы кейбір мәселелер	7744
1824.	Жортуғулов О.М.	Заманауи таспалы конвейер	7751
1825.	Жуматаев А.Т.	Заманауи қатпарлы конвейерлер	7754
1826.	Жумағали Ш.Н.	Инновационные подходы к управлению логистическими потоками на международном транспортном коридоре "Север-Юг"	7758
1827.	Жұмағалиева М.Б.	Логистический сервис в пассажирских перевозках: современные технологии и перспективы развития	7762
1828.	Камалов Р.А.	Перспективы и вызовы внедрения искусственного интеллекта в систему электронного документооборота в ТОО «КТЖ-Грузовые перевозки»	7765
1829.	Кенжехан Б.Е., Махмутов Т.Қ.	Моделирование аэродинамических характеристик БПЛА с неподвижным крылом	7772
1830.	Касымбекова А.С.	Экологически-ориентированное управление логистикой автомобильных перевозок на примере Республики Казахстан	7776
1831.	Қанатбекова З.Қ.	Операциялық тиімділікті арттыру үшін кәсіпорындағы ішкі логистикалық процестерді оңтайландыру	7781
1832.	Кулбаракова Ж.А.	«Орал-Алматы» теміржолы бағытында жолаушыларды жедел тасымалдау қызметін ұйымдастыру	7785
1833.	Мазманов К.А.	Digit.ex – платформа по поиску онлайн специалистов	7790
1834.	Медведев В.В.	Анализ традиционных силовых агрегатов с гибридными и перспективы их развития	7794
1835.	Мусинова А.А.	Влияние технологии уполномоченного экономического оператора на транспортно-логистические процессы Казахстана	7798

1836.	Мухтар А.З.	Тұрақты логистиканың болашағы: жасыл технологиялар мен инновациялар	7802
1837.	Өміржан Д.С.	Международный транспортный коридор «Север-Юг»: перспективы и вызовы	7807
1838.	Пулатов М.М., Пулатова М.Ж.	Способы усиления пропускной и провозной способности железнодорожного участка Ангрэн – Пап	7812
1839.	Смагулова А.Е.	Преимущества и вызовы применения технологии Блокчейн в логистике	7815
1840.	Серикова Д.Б.	Көлік-логистика саласындағы цифрлық экожүйелерді қалыптастыру және дамыту. (Қазақстандық логистикалық кәсіпорындар мысалында)	7820
1841.	Солод А.И.	Повышение безопасности движения на основе применения кольцевых пересечений	7826
1842.	Темирханұлы Т.	Повышение качества транспортного обслуживания пассажиров	7829
1843.	Тохиров О.З., Рустамжонов Б.Э.	Определение количества приемо-отправочных путей железнодорожной грузовой станции «К» в условиях увеличения объемов перевозок	7833
1844.	Шаймардан Д.Т.	Қойма логистикасындағы заманауи ақпараттық технологиялар	7836
1845.	Шүрекен Д.А., Алтаев Н.С.	Цифрлық трансформация жағдайында логистикалық процестерді оңтайландыру	7839

СОДЕРЖАНИЕ

СЕКЦИЯ 13 ОБРАЗОВАНИЕ

ПОДСЕКЦИЯ 13.1 ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ НА ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКАХ

1846.	Abdushukurova Zh. F., Aripbek S. B.	Is multilingualism making us more emotionally intelligent? A cognitive science perspective	7844
1847.	Akhan A., Berdibay D.	Six levels of thinking: applying bloom's taxonomy in education	7846
1848.	Akim A.	Digital tools in language learning:	7848

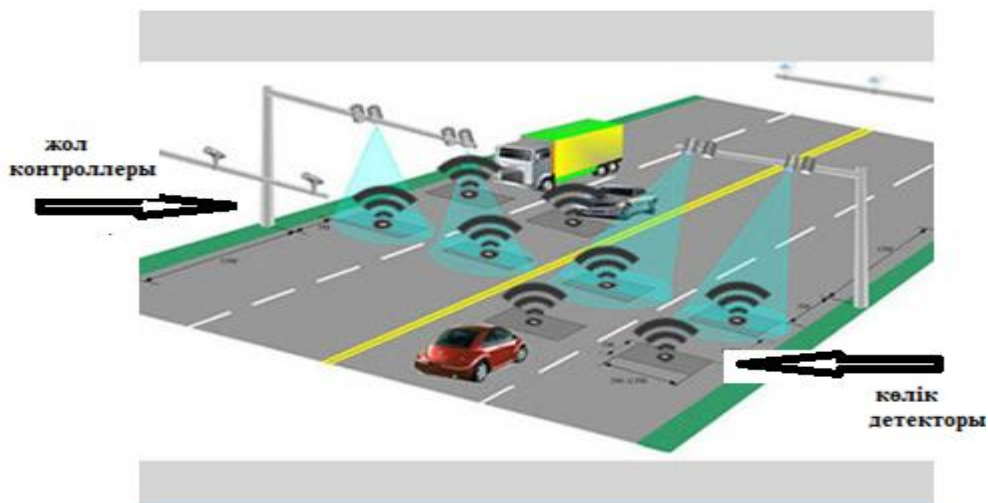
ЗАМАНАУИ ҚОЛДАНЫСТАҒЫ ДЕТЕКТОРЛАР

Бердәлі Нұрболат Талғатұлы

nurbolatberdaly@mail.ru

В095-11301-21-01 тобының студенті Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекші - Арпабеков М.И.

PE2019 (КДТИ) көлік индуктивті детекторларына арналған жабдық жиынтығы трафикті басқаруға, автокөлік құралдарын анықтауға және жол желісінің бақыланатын учаскелерінде олардың қозғалыс сипаттамаларын анықтауға арналған. КДТИ бағдарламалық қамтамасыз ету жиынтығы әрбір кіріс арна үшін сезімталдық және операциялық жиілік сегіз деңгейдегі бірінің таңдауын береді (1-сурет).

1 сурет - Индуктивті детекторларды орнату диаграммасы

Негізгі жұмыс параметрлері:

- дәлдігі 4%-дан аспайды;
- ағынның қарқындылығын есептеу – 0-ден 1500 бірлік/сағ.;
- көлік құралының жылдамдығын есептеу – 3-тен 120 км / сағ.;
- көлік құралының ұзындығы 2 м-ден және ені 1,3 м бастап;
- қуатты тұтыну – 1 Вт;
- контроллердің кіріс / шығыс арналарының саны – 4.

Автокөлік қозғалысы сипаттамаларын және ДТ1 ағындарын анықтауға арналған тағы бір қарапайым индуктивті детектор көліктік ағындардың параметрлері туралы ақпаратты жол бақылаушысына және / немесе орталық бақылау нүктесіне жібереді. Бұл детектормен алынған деректер көлік құралдарының жылдамдығын, қарқындылығын, ағынының тығыздығын, бар болу уақытын, көлік ағынының құрамын анықтау үшін пайдаланылады. Индуктивті көлік детекторында екі модификация бар.

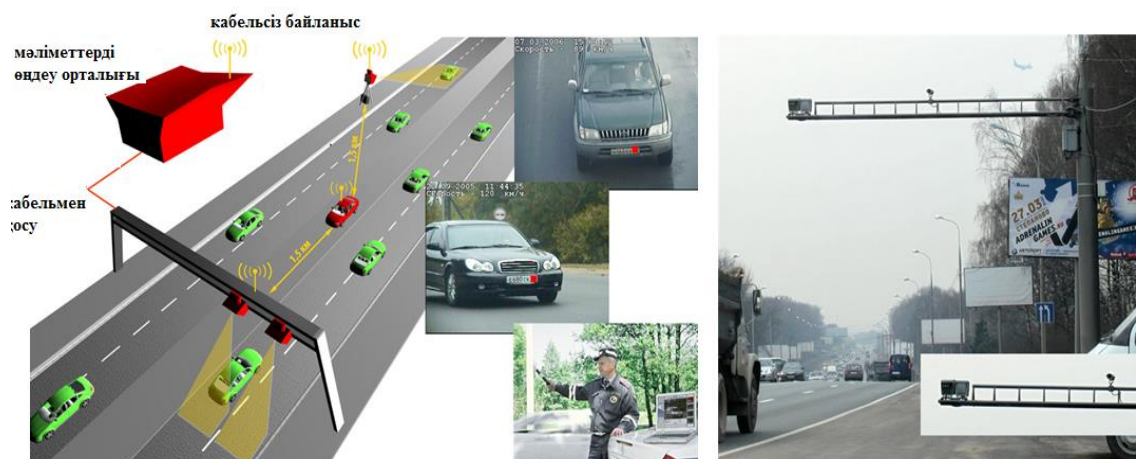
Детекторлы индуктивті ДТ1 – ақпаратты өңдеусіз тасымалдау.

Детекторлардың индуктивті ГТИ-Ц индуктивті тасымалдау – ақпарат өңдеуімен орындалады.

ДТ1-ИД детекторының негізгі сипаттамалары:

- индуктивті детектордың сезімтал элементі ретінде 1-2-Витков индуктивті рамкасы жол бетінде 50-60 мм тереңдікте орналасқан;
- құрылыға қосылатын сенсорлардың саны 16;
- сезімтал бөліктерді электрмен қамту – 15 В;
- қуат тұтынуы – 25 АА аспайды;
- 1 дана 4 детектормен бақыланатын жолақтар саны;
- Кез келген көлік бірліктерін анықтау (екі доңғалақты мотоциклдер мен велосипедтерді қоспағанда. 3-тен 120 км/с жылдамдықта қозғалады, көліктің детекторы мен 0-ден 500 м-ге дейінгі сезгіш элементтер арасындағы қашықтық;
- басқарылатын бөлікті кесіп өту кезінде (бір жолақты датчикті орнатқанда. көлік бірлігін табу ықтималдығы немесе көлік бірліктері болмаған кезде қате сигнал беру ықтималдығы 0,04 көлік бірлігінен аспайды.

Радиациялық детекторларға (үшінші буын) фотоэлектрлік, ультрадыбыстық, инфрақызыл, радар және бейне детекторлар жатады. Соңғы екі топтың ең кең таралған детекторлары және бейнебақылау (28-сурет). Фотоэлектрлік детектор жарық көзін және фотоқабылдағышты қамтиды. Көлік құралында сәуленің үзілуі болған кезде фото жарықтандырылуы электрлік параметрлердің өзгеруіне әкеледі. Әдетте, сенсор конструкциялары инфрақызыл жарықты пайдаланады. Фотоэлектрлік сезімталдық элементтерінің кемшілігі көптеген қатарлардан тұратын қарқынды қозғалыс жағдайында пайда болатын өлшем қателігі болып табылады.

2 сурет - Қазіргі замандағы көліктерді бейне бақылау бейне бақылау

Сондай-ақ олардың қызметіне шаң, кір, жаңбыр, қар айтарлықтай әсер етеді. Ашық сәуле ретінде инфрақызыл жарық жиі қолданылады.

Инфрақызыл көліктік детектор PIR ДТ (пассивті инфрақызыл детектор) – детекторды және детекторлы диапазоны бар детекторды (шамамен 20 м) жеке немесе жол бақылаушыларымен бірге пайдалануға болады. Бұл детектордың көмегімен алынған деректер бағдаршамдарды орнату нүктелерінде жол ағындарын немесе кептелісті оңтайландыру үшін пайдаланылуы мүмкін (3-сурет).

3 сурет - PIR ZN-нің жалпы көрінісі

Негізгі сипаттамалары: аз энергияны тұтыну; жолақтардың селективтілігі; басқарылатын жолақтардың саны – 1; орнату бұрышын өзгерту мүмкіндігі 75 градусқа дейін; қуат көзі 12 В; Тұтынылатын ток – 12 мА артық емес; кеңейтілген температура диапазоны - 40 °С-тан + 50 °С-ге дейін.

Радар детекторы – жолдың астында немесе оның оң немесе сол жағында орналасқан бағдарлы антенна. Антенна сәулесі жол бойымен бағытталады, қозғалатын бөліктен көрінеді және антенна арқылы қабылданады. Радар детекторының әрекеті Доплер әсерін қолданумен негізделеді. Детектор көліктің бақыланатын аймағынан өтіп қана қоймай, оның жылдамдығын да сақтай алады. Микроэлектрондық технологияның дамуы бейнематериалдардың пайда болуына әкелді, олардың сезімтал элементтері бейне камера болып табылады. Қазіргі замандағы микропроцессорларды пайдалану нәтижесінде алынған бейнені талдау үшін арнайы бағдарламалық жасақтаманы пайдалануға мүмкіндік береді: автомобильдерді жылжытуды бөлу; көлік ағынының қарқындылығын, жылдамдығын және басқа қажетті параметрлерін анықтайды.

Ультрадыбыстық детектор – ультрадыбыстық бағыттағы сәуленің импульсі болып табылады. Ол ультрадыбыстық импульстарды генерациялайтын пьезоэлектрлік түрлендіргішпен бірге параболикалық рефлектор түрінде жасалады. Ультрадыбыстық детектордың кемшіліктері – олардың акустикалық және механикалық кедергілерге сезімталдығы, сондай-ақ жел жүктемесінің әсеріне қарсы тұру үшін кеңістікте дәл бекіту қажеттілігі бар.

Поляризация детекторы – жолдың үстінде орнатылған микротолқынды пеш. Ол радиолокациялық детекторларға ұқсас, бірақ жұмыс толқындардың поляризациясын өлшеу принципіне негізделген.

Оптикалық детектор – ағыннан көрнекі ақпаратты сандық бейне камераға шығарады. ол сізге қажет болған жағдайда, алынған ақпаратты ойнатуға мүмкіндік береді. Алайда, осы детектордың ауа райы жағдайына және жарықтылығына тәуелділігінің осы түрінің айтарлықтай кемшілігі бар.

Үшінші, төртінші буынның детекторлары бірнеше кезеңнен (сонымен бірге буыннан) белгілі бір параметрдің қарапайым бекітілуінен және оны күрделі қабылдау, математикалық талдау, объектіні тану және т.б. үшін өңдеуге көшіруден өтті.

«Спектр 1» көлік детекторы көлік қозғалысы және қозғалысты басқару туралы статистикалық ақпаратты жинау үшін арналған. Жұмыс принципі желілік жиілік модуляциясымен ультра жоғары жиіліктегі сигналы бар автокөлік жолын байланыссыз зерттеуге негізделген. Ол сегіз жолаққа дейін бақылайды. Құрылғы қозғалыс кезінде көлік құралдарын анықтап, тіркей алады. Құрылғының негізгі мақсаты – көлік қарқындылығын бақылау.

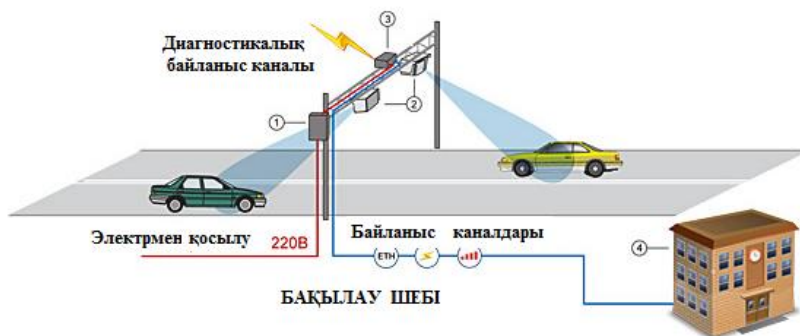
Құрылғы статистикалық деректерден: қозғалыс қарқындылығын; қоныс аудару аймағын (қозғалыс жылдамдығының орташа жылдамдығының бақылау уақыты аймағының көлігімен және бақылаудың жалпы уақыты) ұзын көліктің санын тұрады.

Детекторды автоматтандырылған жүйелерде жұмыс істеу үшін де пайдалануға болады. Қозғалысты адаптивтік бақылау, жылдамдықты жолдарды бақылау, көліктерді тексеру, авариялардың автоматты түрде анықталуы және т.б. GPRS-модем барлық жинақталған ақпарат берілетін детектормен бірге қолданылады.

2-ші буын радиолокациялық детекторлар сандық радиолокациялық SmartSensor SS105 фирманы Wavetronix (АҚШ) берілген. Локациялық жүйелер 1-буын анықтау аумағының өзінің қатысуымен көлік құралының және орташа ұзақтығы негізделген жылдамдығын анықтайды.

Радиолокациялық детекторлардың үшінші буыны екі еселі сәулелік құрылымы бар. Бұл детекторлардың жылдамдығы бірінші рейстен екіншісіне дейінгі транзит уақытын өлшеу арқылы анықталады. Сонымен қатар, үшінші ұрпақтың детекторы көлікті айқындауға мүмкіндік берді.

Қазіргі замандағы ағынының детекторлары (4-буын) әртүрлі екі немесе үш сенсормен жабдықталған («қосарлы» және «үштік» технологиялар). Осылайша, «үшөлшемді» детекторларда микротолқынды радар жылдамдығын өлшейді және ультрадыбыстық детектор көлік құралдарының сыныптауын бағалайды. Көп арналы инфрақызыл детектор – көлік құралдарының есебі, қарқындылықты және автомобиль жолының жұмысын анықтайды. Әдетте, детектор тек бір жолақты бақылай алады. Жолақтар саны бойынша (4-сурет).

4 сурет - Детектордың жұмыс істеу қағидасы

TDC4 сериялы көлік детекторлары заманауи кешенді детектор болып табылады. Олар бір мезгілде видео технологиясын, Доплер радарларын, ультрадыбыстық және пассивті инфрақызыл сәулеленуді қолданады. TDC4 детекторлары TDC3 сериялы алдын-ала детектордың функцияларын бейнені сәйкестендіру мүмкіндігімен толықтырады. Детекторлар микротолқынды Доплер арна арқылы әр көлік құралының жылдамдығын өлшейді.

Ультрадыбыстық сенсорлық жүйе өтетін көлік құралының биіктігін сканерлейді, ал инфрақызыл аймақтары бақылау лентасындағы көліктің күйін анықтайды (8-сурет).

TDC 4 сериясының детекторлары трафикті басқару жүйелеріне арналған. Бұрын пайдаланылған индуктивті қайталымдар және көлік құралының жеке жылдамдығын бақылауды қамтамасыз ететін; көлік құралдарының санын санау; қарама-қарсылас жолдағы кептелістің бар болуын, кептелудің болуын анықтауды қамтамасыз етеді; Анықтау аймағында және уақыт аралығындағы жерлерді анықтау; Жол-көлік апаттарының бейне бақылауы.

Детекторлардың мақсатына және пайдалануына байланысты мақсатты кешенді жүйелер енгізу қажет болған жағдайда жалпы қалалық көлік менеджменті жүйелерімен ақпарат алмасуға мүмкіндік береді. Ең танымал кешенді жүйелер төменде келтірілген:

а) фоторепортажды жылдамдық режимін бұзудың автоматтандырылған жүйесі (5-сурет). Бұл жүйе өлшеуді ғана емес, сонымен қатар, көлік жағдайын бақылауды қамтамасыз ету үшін құрылған.

5 сурет - Жылдамдықты асырған кездегі бейне бақылау

б) жылдамдықты шектеуді белгілеудің автоматтандырылған жүйесі. Бұл бақылау өлшеуді ғана емес, сонымен қатар, көлік жағдайын бақылауды қамтамасыз ету үшін құрылған, сонымен қатар құқық бұзушыға ұсыну үшін суретке түсіруді орындайды.

в) үлкен-өлшемді кешендердің жүйесі. Жүйе автокөлік құралдарының рұқсат етілген шектерінің асып кетуін анықтауға арналған. Көлік құралының мөлшерін анықтау, көлік құралдарын тіркеу белгісін және бухгалтерлік процесті автоматтандыруды тану үшін;

г) автожолдардағы автоматты станциялар. Автомагистральдарда сіз кейде биік дөңгелектерді көре аласыз. Онда үлкен бөшке орнатылады (опция – металл қорап. Бұл автоматты метеорологиялық станция (8.13-сурет). Ол ауа-райының жағдайы туралы ақпаратты жинайды және жолдың бетінің жай-күйін орнатады. Мысалы, қар мен мұзды асфальтта жатуы туралы ақпарат береді. Қар мен мұздың жолда қалуы өте ауыр зардаптарға әкелуі мүмкін. Метеорологиялық станциялар метеорологиялық жағдайлар туралы ақпаратты мерзімді түрде мәтін немесе мүдделі түрінде тараптарға XML файлында жібереді. Мысалы, трафикті басқарудың автоматтандырылған жүйелерінде.

д) экологиялық мониторинг жүйесі. PE2007 химиялық ластану детекторлары үшін ақпаратты жинауды қамтамасыз етеді. Басқарылатын аумақта ластаушы заттар шығарындыларының концентрациясын анықтау үшін.

е) қол жеткізуді бақылау жүйесі (ҚБС). Бұл барлық санаттарына қатынасты бақылауды қамтамасыз ету үшін техникалық құралдардың үйлесімі. Қорғалатын объектіге белгілі бір үй-жайларға (аймақтарға) арнайы құрылғылардан берілген пішіндегі ақпаратты жинау, өңдеу, беру, көрсету арқылы жүзеге асырылады. ACS объектілерге кіруді бақылауға арналған.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. М.И.Арпабеков Жол қозғалысын ұйымдастырудың техникалық құралдары. ҚРБЖҒМ ұсынған. 2-басылым. Оқулық // Foliant баспасы, Астана, 2019 ж. ISBN 978-601-3338-167-1. 390 б.
2. М.И.Арпабеков, Баубек А.А.Технические средства регулирования дорожного движения. Учебник // Рекомендован Министерством образования и науки Республики Казахстан для организаций технического и профессионального образования. Изд-во «Фолиант» Астана-2010. ISBN 9965-35-900-8. 435с. 1000 экз.
3. М.И.Арпабеков, Г.А. Гурьянов, М.В. Дудкин, А.А. Макенов Основы конструирования и творчества при создании машин и оборудования. Учебник // ВКГТУ им. Д.Серикбаева, Усть-каменогорск, 2016. 351 с.

4. М.И.Арпабеков Жол қозғалысын және қауіпсіздікті ұйымдастыру ұйымдастыру. Учебно-методический комплекс // изд-во ТОО «Мастер ПО», Астана. ISBN 978-601-301-014-4. 2014. Тираж 200. 376 с.
5. М.И.Арпабеков, Каптагаева К.К. Жол қозғалысын ұйымдастыру техникалық құралдары. Учебно-методический комплекс // изд-во ТОО «Мастер ПО», Астана. ISBN 978-601-301-016-8.2014. Тираж 200. 236 с.

УДК 656.2(574)

РОЛЬ И ОБЪЕМ ПЕРЕВОЗОК ТРАНСПОРТНЫХ КОРИДОРОВ КАЗАХСТАНА В 2024 ГОДУ

Дукенбаева Гульнур Махмутовна, Ауесбекова Марал Аширалиевна

duiguë90@mail.ru

Магистр, старший преподаватель кафедры «Транспорт, организация перевозок и движения»
ЮКУ им.М.Ауезова, Шымкент, Казахстан
Начный руководитель - Казенова А.О.

Транспортные коридоры играют ключевую роль в развитии экономики любой страны, и Казахстан в этом отношении не исключение. Стратегическое положение Казахстана между Европой и Азией дает ему уникальные возможности для становления важным транспортным хабом, который связывает континенты и способствует развитию международной торговли и логистики. В условиях глобализации и роста мировых транспортных потоков Казахстану удалось существенно расширить свою транспортную инфраструктуру, что делает его важным звеном в мировой экономике. Расположенный в самом центре Евразийского континента, Казахстан является связующим звеном между Востоком и Западом, а также между Севером и Югом. Через его территорию проходят ключевые международные транспортные маршруты, такие как Транссибирская магистраль, Транс-Евразийский маршрут, а также части Нового Шелкового пути. Это позволяет стране активно использовать свое стратегическое положение для развития транзитного потенциала, что приносит как экономические, так и политические выгоды. На рисунке 1. представлены основные показатели объема перевозок транспортных коридоров страны за 2024 год в сравнении с предыдущим 2023 годом.

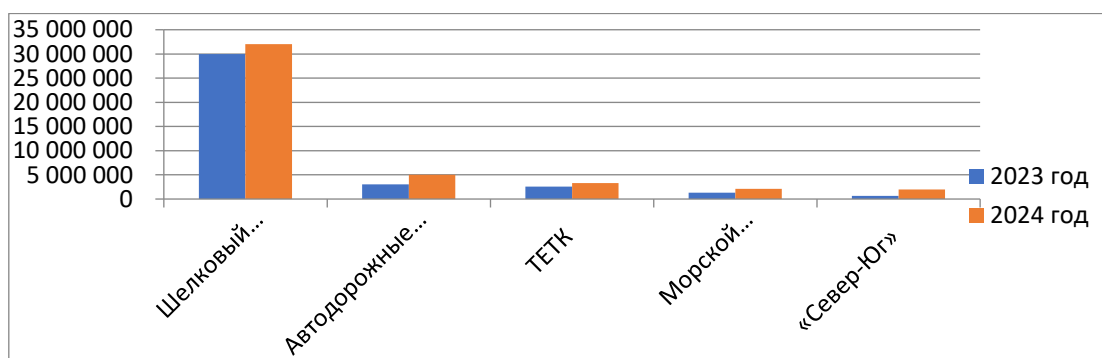

Рисунок 1 - Показатели объема перевозок транспортных коридоров Казахстана за 2024 год.

Транспортные коридоры Казахстана представляют собой сложную сеть железнодорожных, автомобильных и воздушных маршрутов, которые обеспечивают связь с